

Számítógépes hálózatok

NYOLCADIK ELŐADÁS – Hálózati réteg, forgalomirányítási protokollok, címzés

KÉSZÍTETTE: ÁCS ZOLTÁN
KIEGÉSZÍTETTE: LAKI SÁNDOR

Hálózati réteg szerepkörei

FŐ FELADATA

A csomagok továbbítása a forrás és a cél között.

- A legalacsonyabb olyan réteg, amely két végpont közötti átvitelrel foglalkozik

ELVÁRÁSOKKAL KAPCSOLATOS FELADATOK

- Ismernie kell a kommunikációs alhálózat topológiáját.
  - Megfelelő útvonalak meghatározására.
- Ügyelni kell, hogy ne terheljen túl se bizonyos kommunikációs útvonalakat, se bizonyos *router*-eket úgy, hogy mások tétlen maradnak.

FELHASZNÁLÓI RÉTEG
SZÁLLÍTÁSI RÉTEG
HÁLÓZATI RÉTEG
ADATKAPCSOLATI RÉTEG
FIZIKAI RÉTEG

HÁLÓZATI RÉTEG — FORGALOMIRÁNYÍTÁSI ALGORITMUSOK

Kapcsolatállapot alapú forgalomirányítás

Link-state routing

MOTIVÁCIÓ

1. Eltérő sávszélek figyelembevétele.
2. Távolság alapú algoritmusok lassan konvergáltak.

AZ ALAPÖTLET ÖT LÉPÉSBŐL TEVŐDIK ÖSSZE

1. Szomszédok felkutatása, és hálózati címeik meghatározása.
2. Megmérni a késleltetést vagy költséget minden szomszédhoz.
3. Egy csomag összeállítása a megismert információkból.
4. Csomag elküldése az **összes többi** router-nek.
5. Kiszámítani a legrövidebb utat az összes többi router- hez.
  - Dijkstra algoritmusát használják.

Kapcsolatállapot alapú forgalomirányítás működése

1. A router beindulásakor az első feladat a szomszédok megismerése, ezért egy speciális `HELLO` csomag elküldésével éri el, amelyet minden kimenő vonalán kiküld. Elvárás, hogy a vonal másik végén lévő router válaszolt küldjön vissza, amelyben közli az azonosítóját (, ami globálisan egyedi!).
2. A késleltetés meghatározása, amelynek legközvetlenebb módja egy speciális `ECHO` csomag küldése, amelyet a másik oldalnak azonnal vissza kell küldenie. A körbeérési idő felével becsülhető a késleltetés. (Javítás lehet a többszöri kísérlet átlagából számított érték.)
3. Az adatok összegzése, és csomag előállítása a megismert információkról. A kapcsolatállapot tartalma: a feladó azonosítója, egy sorszám, egy korérték és a szomszédok listája. Minden szomszédhoz megadják a felé tapasztalható késleltetést. Az előállítás történhet periodikusan vagy hiba esemény esetén. (Un. LSA – Link State Advertisment, azaz kapcsolatállapot hírdetés)

Kapcsolatállapot alapú forgalomirányítás működése

4. A kapcsolat csomagok megbízható szétosztása. Erre használható az elárasztás módszere, viszont a csomagban van egy sorszám, amely minden küldésnél 1-gyel nő. A router-ek számon tartanak minden (forrás,sorszám) párt, amelyet látnak. Ha új érkezik, akkor azt küldik minden vonalon, kivéve azon, amin érkezett. A másod példányokat eldobják. A kisebb sorszámúakat elavultnak tekintik, és nem küldik tovább.

Probléma	Megoldás
Sorszámok egy idő után körbe érnek	32 bites sorszám használata
Router összeomlik	Kor bevezetése. A kor értéket másod-percenként csökkenti a router, ha a kor eléri a nullát, akkor el kell dobni.
A sorszám mező megsérül	

- **További finomítások:** tároló területre kerül először a csomag és nem a küldési sorba; nyugtázás

Kapcsolatállapot alapú forgalomirányítás működése

5. Új útvonalak számítása. Amint egy router a kapcsolatállapot csomagok egy teljes készletét összegyűjtötte, megszerkesztheti az alhálózat teljes gráfját, mivel minden kapcsolat képviselve van. Erre lefuttatható Dijkstra algoritmus, eredményeképp pedig megkapjuk a forgalomirányító táblát.

JELLEMZŐK

- A router-ek és a router-ek szomszédinak átlagos számával arányos tárterület kell az algoritmus futtatásához. $O(kn)$, ahol k a szomszédok száma és n a router-ek száma. Azaz nagy hálózatok esetén a számítás költséges és memória igényes lesz.
- A hardver- és szoftver-problémák komoly gondot okozhatnak. A hálózat méretének növekedésével a hiba valószínűsége is nő.

Dijkstra algoritmus (1959)

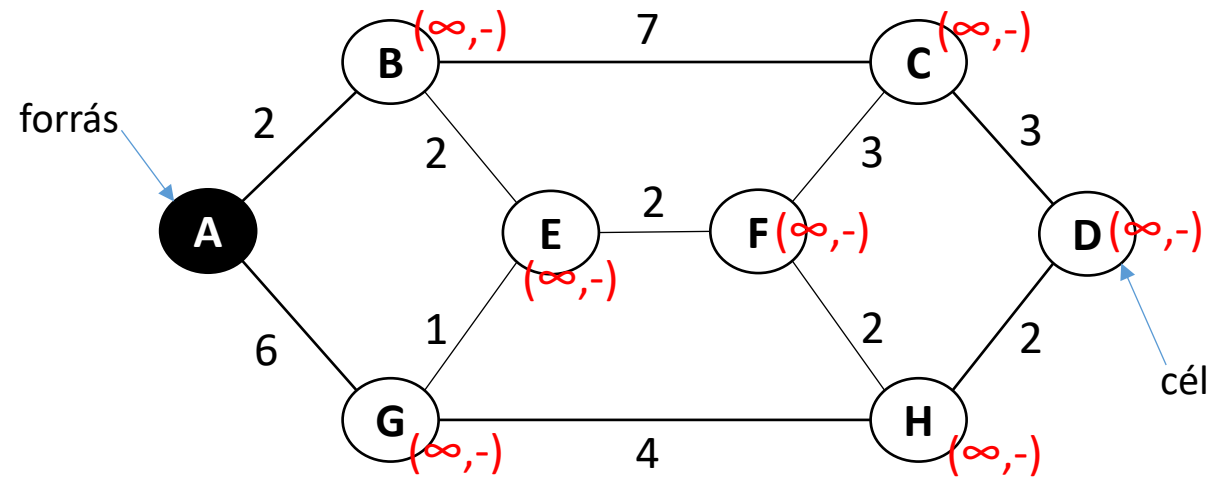
- Statikus algoritmus
- **Cél:** két csomópont közötti legrövidebb út meghatározása.

INFORMÁLIS LEÍRÁS

- Minden csomópontot felcímkézünk a forrás csomóponttól való legrövidebb ismert út mentén mért távolságával.
  - Kezdetben a távolság végtelen, mivel nem ismerünk útvonalat.
- Az algoritmus működése során a címkék változhatnak az utak megtalálásával. Két fajta címkét különböztetünk meg: ideiglenes és állandó. Kezdetben minden címke ideiglenes. A legrövidebb út megtalálásakor a címke állandó címkévé válik, és továbbá nem változik.

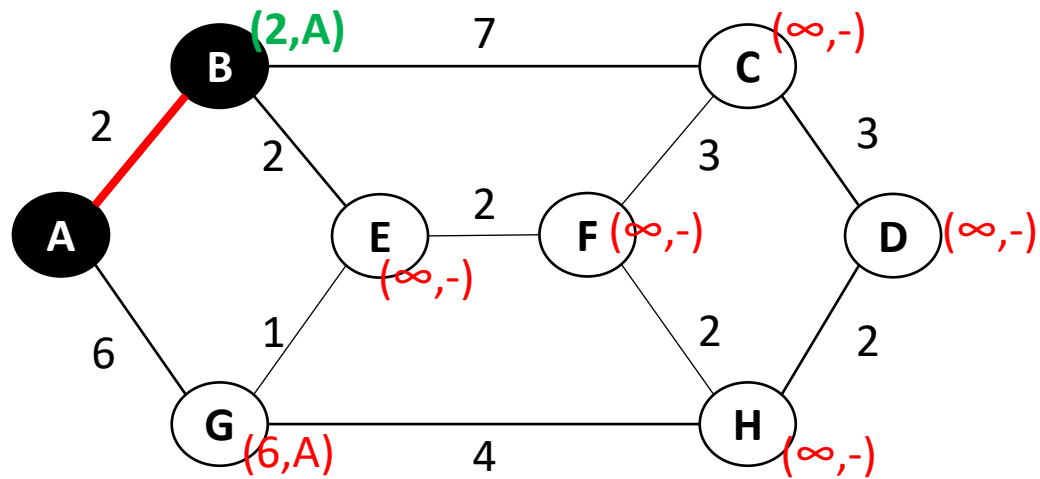
Dijkstra algoritmus - Példa

$$E' = \{\}$$

$$Q = \{(B, 2), (G, 6)\}$$

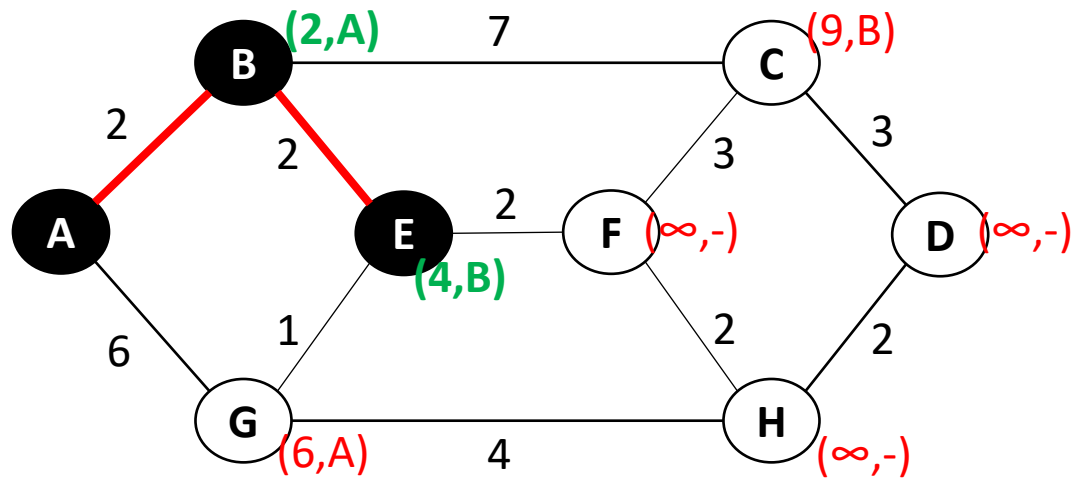
Dijkstra algoritmus - Példa

$$E' = \{ (A, B) \}$$

$$Q = \{ (E, 4), (G, 6), (C, 9) \}$$

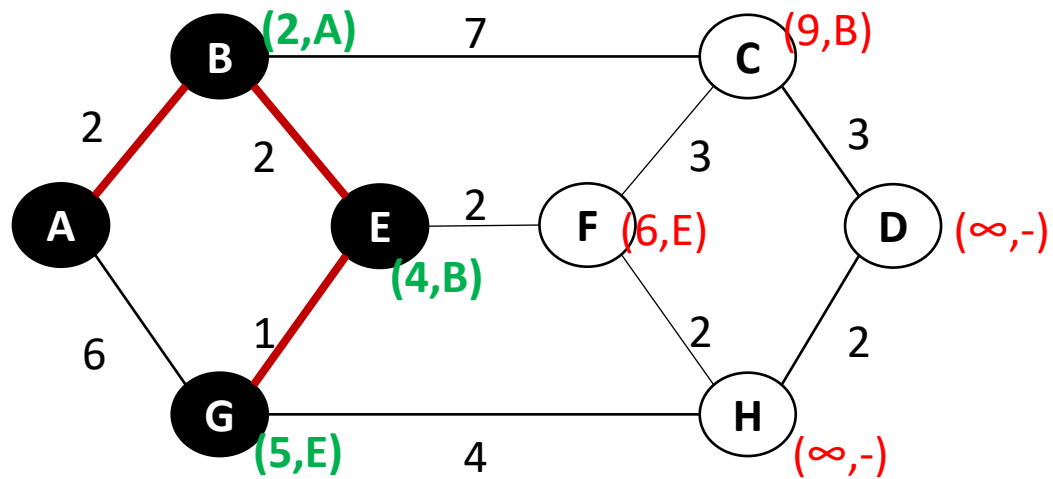
Dijkstra algoritmus - Példa

$$E' = \{ (A, B), (B, E) \}$$

$$Q = \{ (G, 5), (F, 6), (C, 9) \}$$

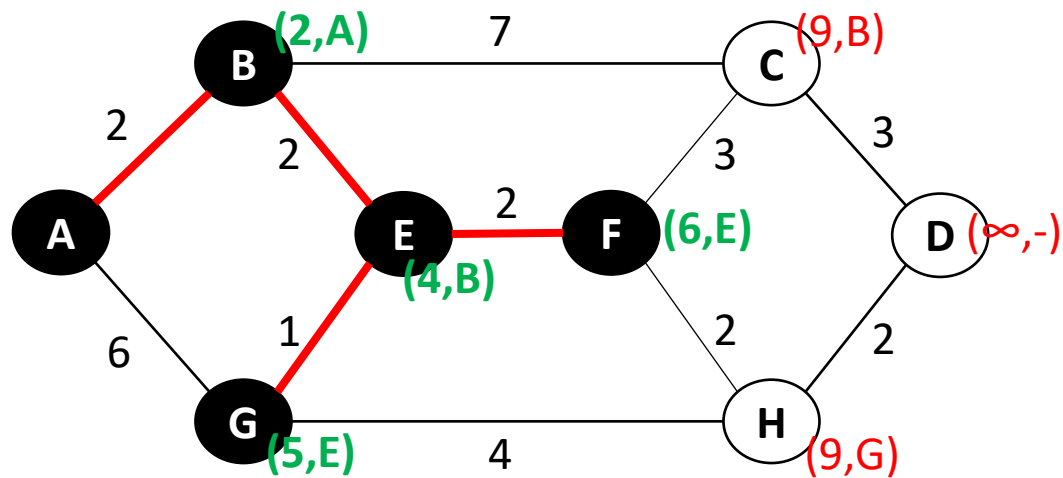
Dijkstra algoritmus - Példa

$$E' = \{ (A, B), (B, E), (E, G) \}$$

$$Q = \{ (F, 6), (C, 9), (H, 9) \}$$

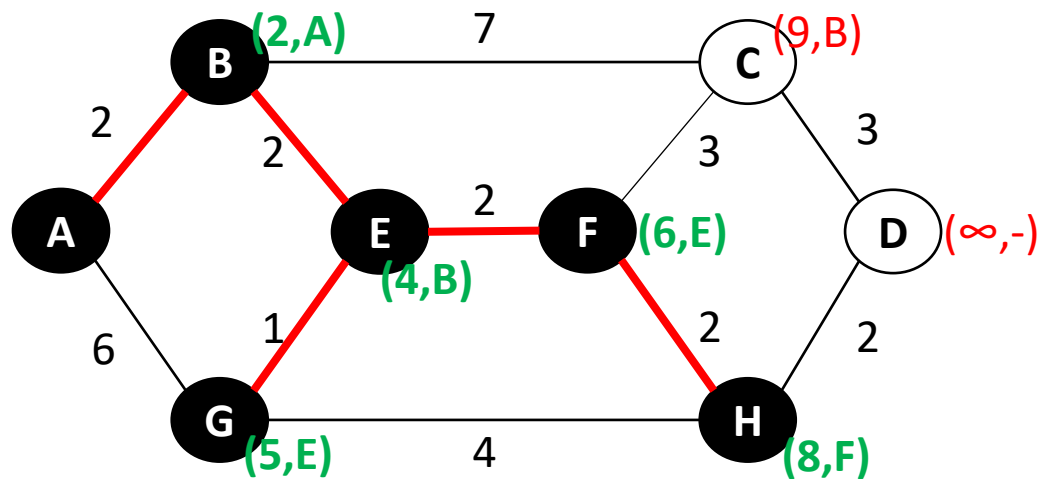
Dijkstra algoritmus - Példa

$$E' = \{ (A, B), (B, E), (E, G), (E, F) \}$$

$$Q = \{ (H, 8), (C, 9) \}$$

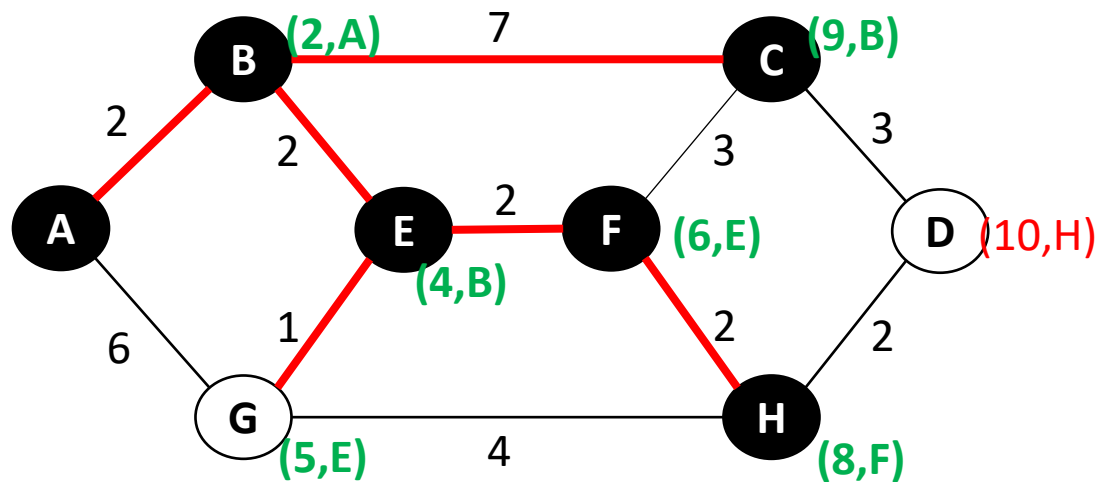
Dijkstra algoritmus - Példa

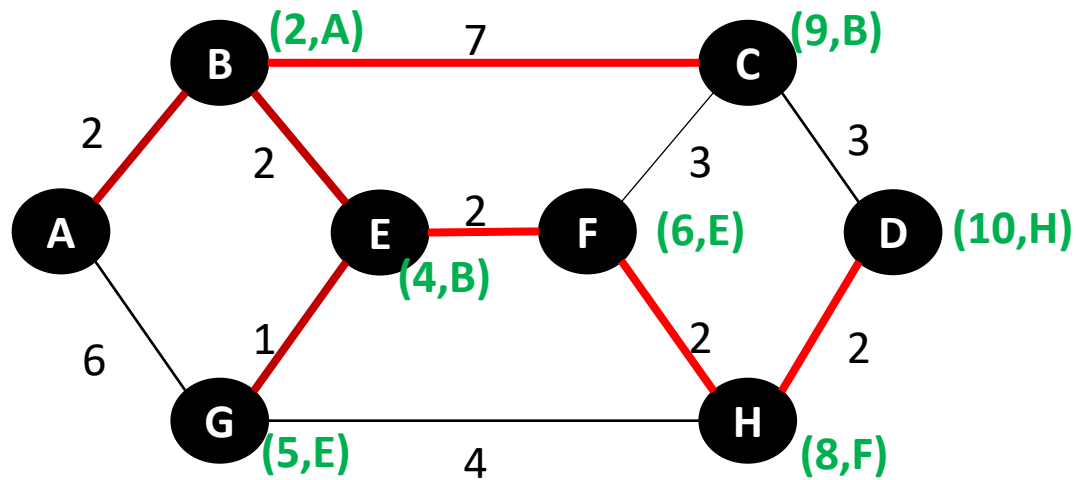
$$E' = \{ (A, B), (B, E), (E, G), (E, F), (F, H) \}$$

$$Q = \{ (C, 9), (D, 10) \}$$

Dijkstra algoritmus - Példa

$$E' = \{ (A, B), (B, E), (E, G), (E, F), (F, H), (B, C) \}$$
$$Q = \{ (D, 10) \}$$

Dijkstra algoritmus - Példa

$$E' = \{ (A, B), (B, E), (E, G), (E, F), (F, H), (B, C), (H, D) \}$$
$$Q = \{ \}$$

Dijkstra algoritmus pseudo-kód

Dijkstra(G,s,w)

Output: egy legrövidebb utak fája $T=(V,E')$ G-ben s gyökérrel

```
01  $E' := \emptyset$ ;  
02 ready[s] := true;  
03 ready[v] := false;  $\forall v \in V \setminus \{s\}$ ;  
04 d[s] := 0;  
05 d[v] :=  $\infty$ ;  $\forall v \in V \setminus \{s\}$ ;  
06 priority_queue Q;  
07 forall v  $\in$  Adj[s] do  
08   pred[v] := s;  
09   d[v] := w(s,v);  
10   Q.Insert(v,d[v]);  
11 od  
12 while Q  $\neq \emptyset$  do
```

INICIALIZÁCIÓS FÁZIS

```
13   v := Q.DeleteMin();  
14    $E' := E' \cup \{(pred[v],v)\}$ ;  
15   ready[v] := true;  
16   forall u  $\in$  Adj[v] do  
17     if u  $\in$  Q and d[v] + w(v,u) < d[u] then  
18       pred[u] := v;  
19       d[u] := d[v] + w(v,u);  
20       Q.DecreasePriority(u,d[u]);  
21     else if u  $\notin$  Q and not ready[u] then  
22       pred[u] := v;  
23       d[u] := d[v] + w(v,u);  
24       Q.Insert(u,d[u]);  
25     fi  
26   od  
27 od
```

JAVÍTÓ ÚT

ÚJ ÚT

ITERÁCIÓS LÉPÉSEK

OSPF vs. IS-IS

- Két eltérő implementáció a link-state routing stratégiának

OSPF

- Cégek és adatközpontok
- Több lehetőséget támogat
- IPv4 felett
  - LSA-k IPv4 feletti küldése
  - OSPFv3 szükséges az IPv6-hoz

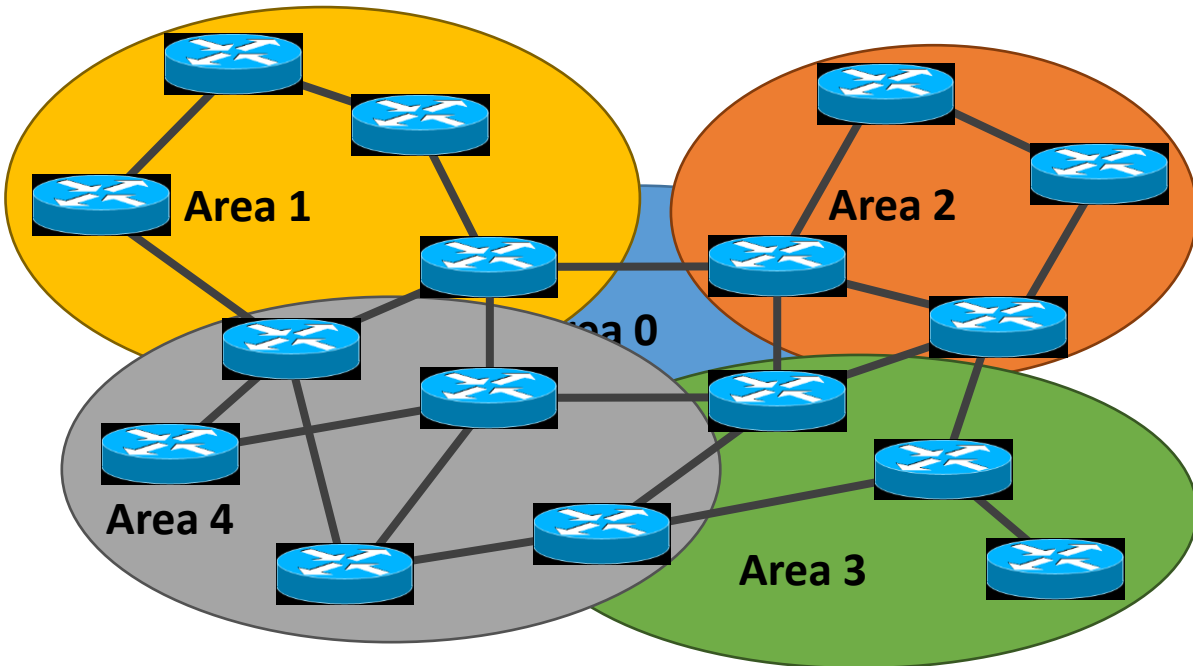
IS-IS

- Internet szolgáltatók által használt
- Sokkal tömörebb
  - Kisebb hálózati overhead
  - Több eszközt támogat
- Nem kötődik az IP-hez
  - Működik mind IPv4-gyel és IPv6-tal

Eltérő felépítés

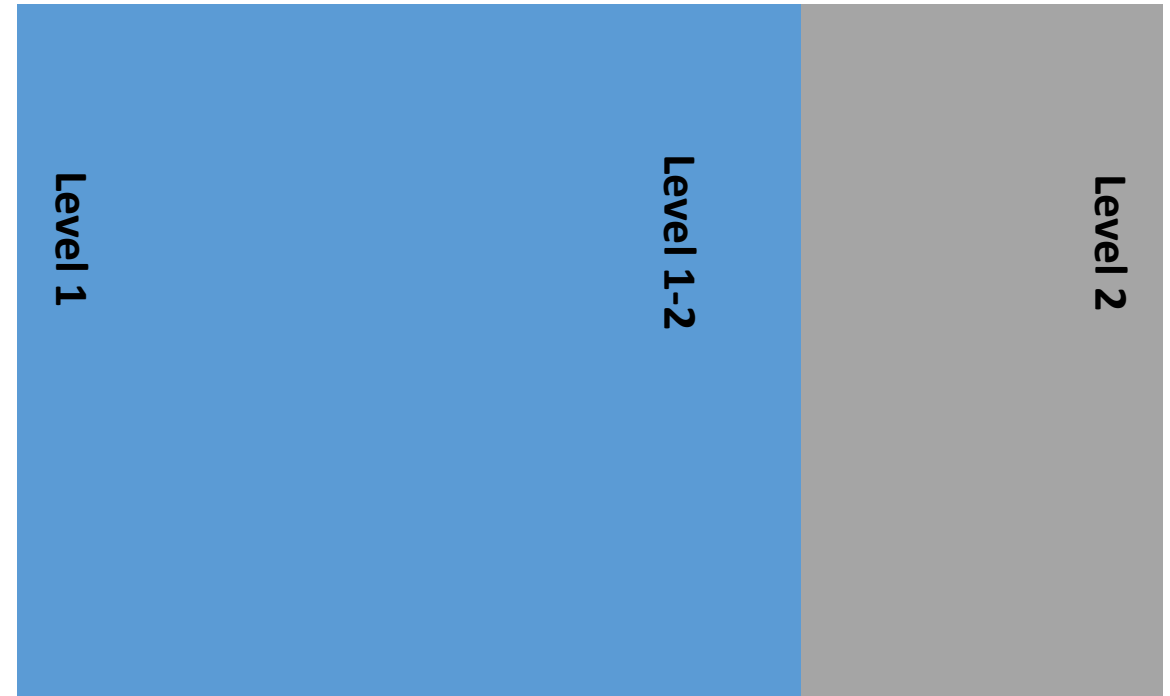
OSPF

- Átfedő területek köré szerveződik
- Area 0 a hálózat magja

IS-IS

- 2-szintű hierarchia
- A 2. szint a gerinchálózat

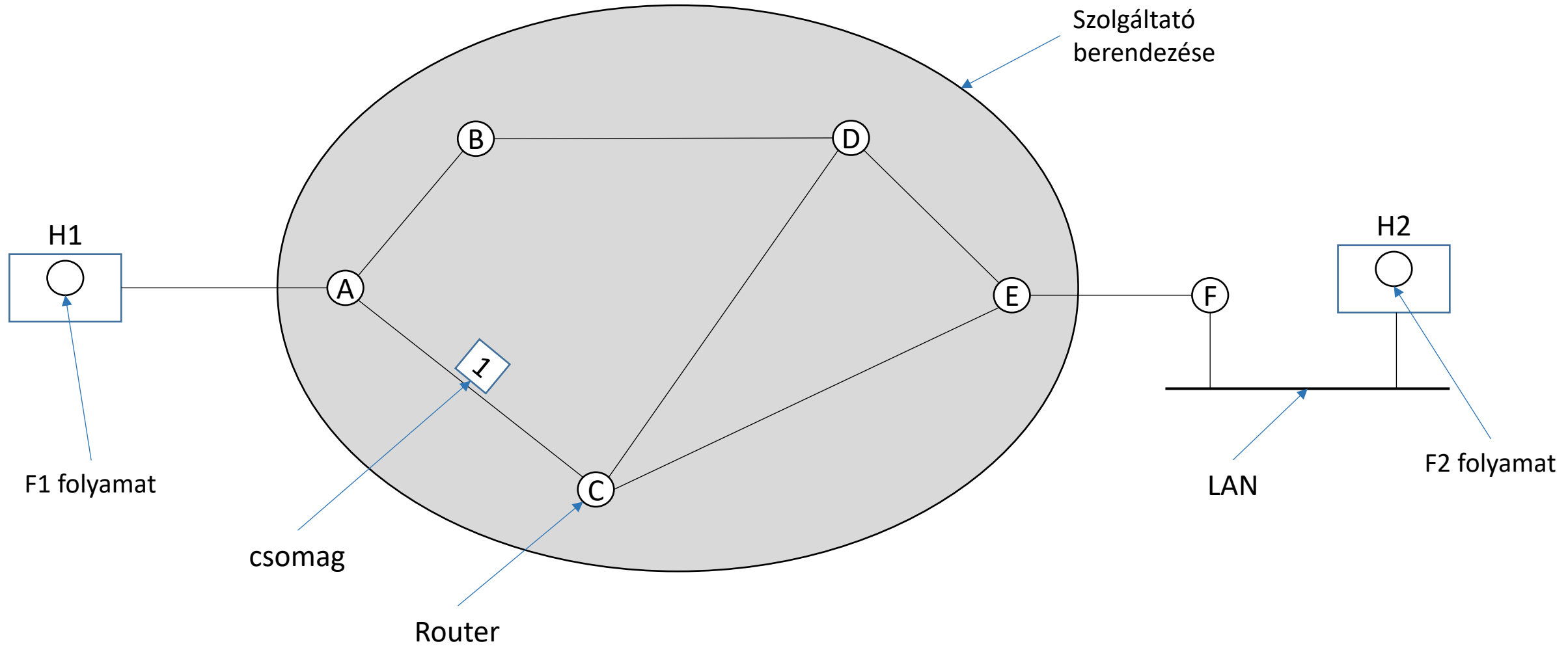

Link State vs. Distance Vector

	Link State	Distance Vector
Message Complexity	$O(n^2 * e)$	$O(d * n * k)$
Time Complexity	$O(n * \log n)$	$O(n)$
Convergence Time	$O(1)$	$O(k)$
Robustness	<ul style="list-style-type: none"> • Nodes may advertise incorrect link costs • Each node computes their own table	<ul style="list-style-type: none"> • Nodes may advertise incorrect path cost • Errors propagate due to sharing of DV tables

- Which is best?
- In practice, it depends.
- In general, link state is more popular.

Hálózati réteg protokolljai - *Környezet*

Szállítási réteg felé nyújtott szolgáltatok

VEZÉRELVEK

1. A szolgáltat legyen független az alhálózat kialakításától.
2. A szállítási réteg felé el kell takarni a jelenlevő alhálózatok számát, típusát és topológiáját.
3. A szállítási réteg számára rendelkezésre bocsájtott hálózati címeknek egységes számozási rendszert kell alkotniuk, még *LAN*-ok és *WAN*-ok esetén is.

SZOLGÁLATOK KÉT FAJTÁJÁT KÜLÖNBÖZTETIK MEG

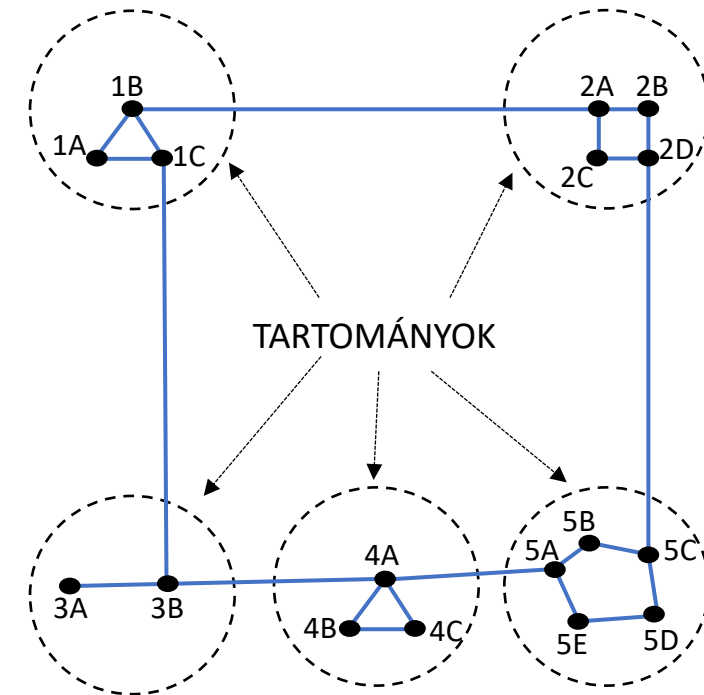
- Összeköttetés nélküli szolgáltat (*Internet*)
  - datagram alhálózat
- Összeköttetés alapú szolgáltat (*ATM*)
  - virtuális áramkör alhálózat

HÁLÓZATI RÉTEG — FORGALOMIRÁNYÍTÁS

Hierarchikus forgalomirányítás

MOTIVÁCIÓ

- A hálózat méretének növekedésével a router-ek forgalomirányító táblázatai is arányosan nőnek.
  - A memória, a CPU és a sávszélesség igény is megnövekszik a router-eknél.
- Ötlet: telefonhálózatokhoz hasonlóan hierarchikus forgalomirányítás alkalmazása.

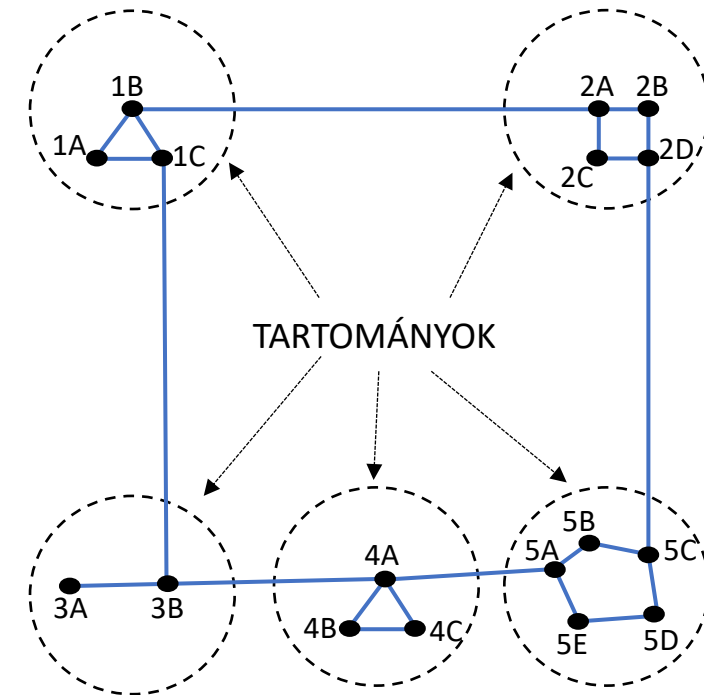

Hierarchikus forgalomirányítás

JELLEMZŐK

- A router-eket tartományokra osztjuk. A saját tartományát az összes router ismeri, de a többi belső szerkezetéről nincs tudomása.
- Nagy hálózatok esetén többszintű hierarchia lehet szükséges.
- N darab router-ből álló alhálózathoz az optimális szintek száma $\ln N$, amely router-enként $e * \ln N$ bejegyzést igényel. (Kamoun és Kleinrock, 1979)

Adatszóró forgalomirányítás

- **Adatszórás** (vagy angolul *broadcasting*) – egy csomag mindenhová történő egyidejű küldése.
- Több féle megvalósítás lehetséges:
  1. **Külön csomag küldése** minden egyes rendeltetési helyre
    - *sávszélesség pazarlása, lista szükséges hozzá*
  2. **Elárasztás.**
    - *kétpontos kommunikációhoz nem megfelelő*

Adatszóró forgalomirányítás

3. **Többcélú forgalomirányítás** (vagy angolul *multidestination routing*).

Csomagban van egy lista a rendeltetési helyekről, amely alapján a router-ek eldöntik a vonalak használatát, mindegyik vonalhoz készít egy másolatot és belerakja a megfelelő célcím listát.

4. **A forrás router-hez tartozó nyelőfa használata.** A feszítőfa (vagy angolul *spanning tree*) az alhálózat részhalmaza, amelyben minden router benne van, de nem tartalmaz köröket. Ha minden router ismeri, hogy mely vonalai tartoznak a feszítőfához, akkor azokon továbbítja az adatszóró csomagot, kivéve azon a vonalon, amelyen érkezett.

- *nem mindig ismert a feszítőfa*

Adatszóró forgalomirányítás 2/2

- 5. Visszairányú továbbítás** (vagy angolul *reverse path forwarding*). Amikor egy adatszórásos csomag megérkezik egy routerhez, a router ellenőrzi, hogy azon a vonalon kapta-e meg, amelyen rendszerint ő szokott az adatszórás forrásához küldeni. Ha igen, akkor nagy esély van rá, hogy az adatszórásos csomag a legjobb utat követte a router-től, és ezért ez az első másolat, amely megérkezett a router-hez. Ha ez az eset, a router kimásolja minden vonalra, kivéve arra, amelyiken érkezett. Viszont, ha az adatszórásos csomag más vonalon érkezett, mint amit a forrás eléréséhez előnyben részesítünk, a csomagot eldobják, mint valószínű másodpéldányt.

Többes-küldéses forgalomirányítás

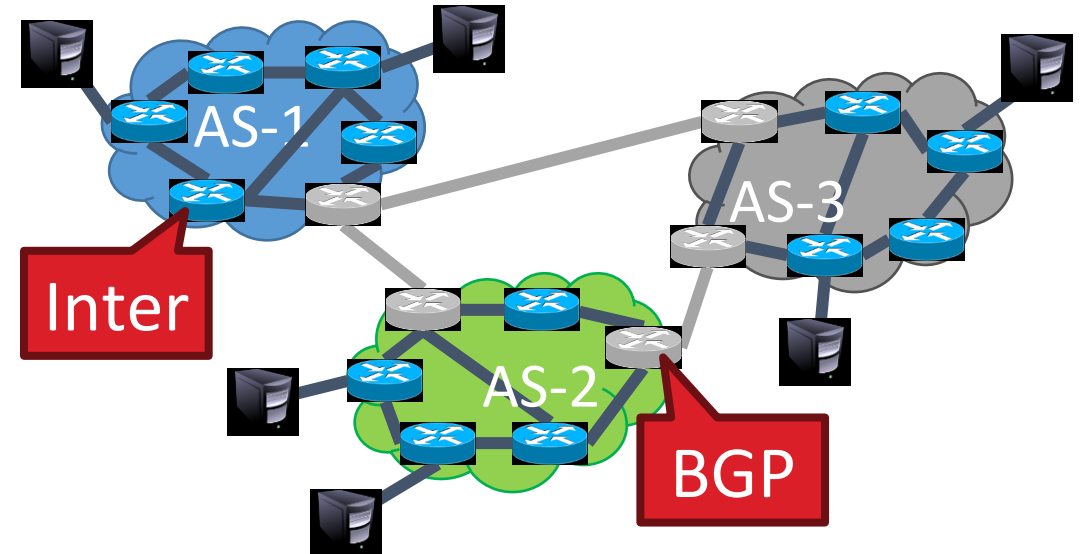
- **Többes-küldés** (vagy angolul *multicasting*) – egy csomag meghatározott csoporthoz történő egyidejű küldése.

MULTICAST ROUTING

- Csoport kezelés is szükséges hozzá: létrehozás, megszüntetés, csatlakozási lehetőség és leválasztási lehetőség. (Ez nem a forgalomirányító algoritmus része!)
- Minden router kiszámít egy az alhálózatban az összes többi *router*et lefedő feszítőfát.
- Többes-küldéses csomag esetén az első router levágja a feszítőfa azon ágait, amelyek nem csoporton belüli hoszthoz vezetnek. A csomagot csak a csonkolt feszítőfa mentén továbbítják.

Hierarchikus forgalomirányítás IP

- Hierarchikus (2 szintű)
  - AS-ek közötti:
    - EGP
    - Exterior Gateway Protocols
    - Tartományok közötti
  - AS-en belüli
    - IGP
    - Interior Gateway Protocols
    - Tartományon belüli
- AS – Autonom System – Autonóm Rendszer

Hálózati réteg az Interneten

- A hálózati réteg szintjén az internet autonóm rendszerek összekapcsolt együttesének tekinthető.
  - Nincs igazi szerkezete, de számos főbb *gerinchálózata* létezik.
  - A gerinchálózatokhoz csatlakoznak a területi illetve regionális hálózatok.
  - A regionális és területi hálózatokhoz csatlakoznak az egyetemeken, vállalatoknál és az internet szolgáltatóknál lévő LAN-ok.
- Az internet protokollja, az IP.

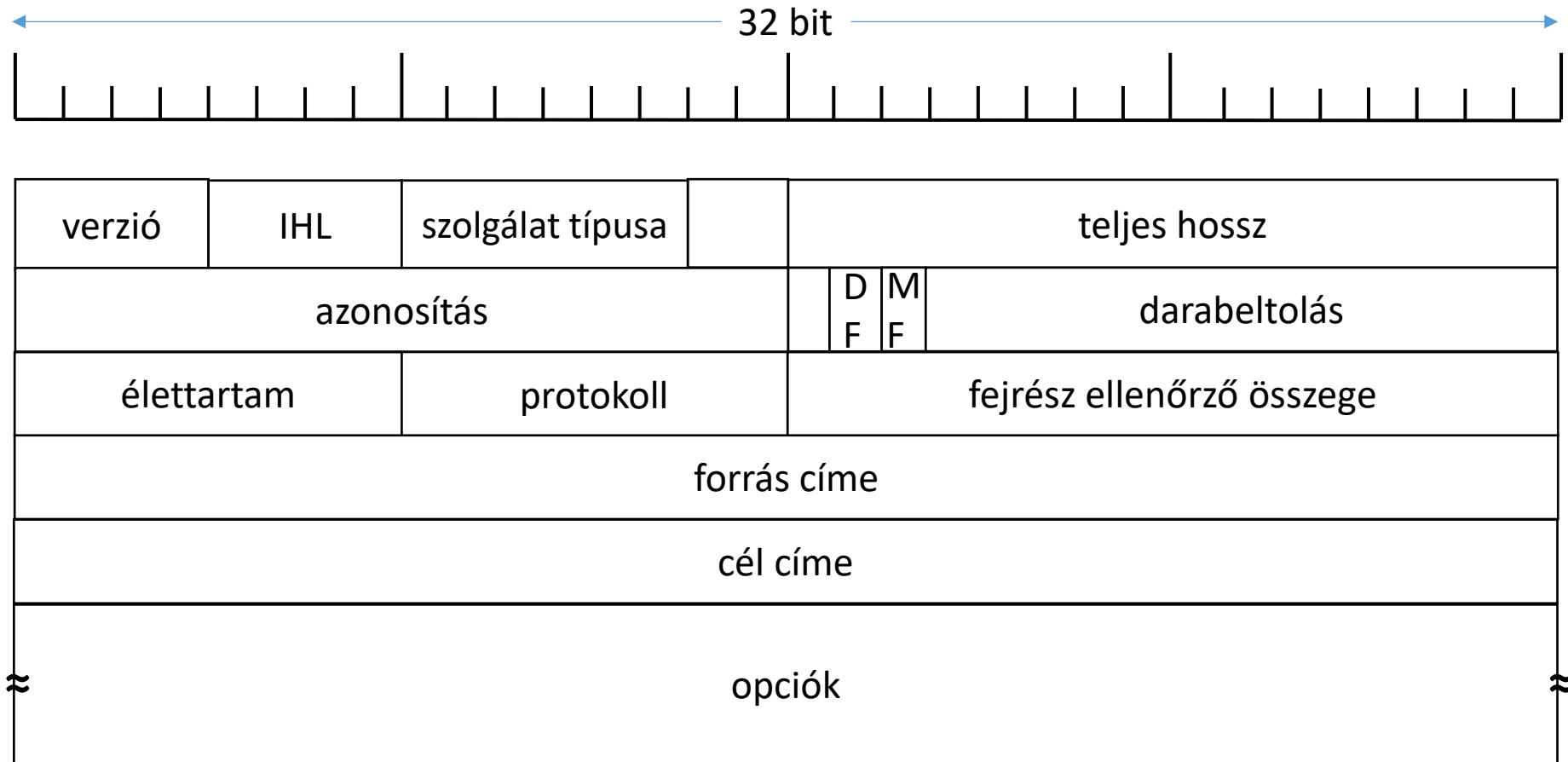
Hálózati réteg az Interneten

- Az Interneten a kommunikáció az alábbi módon működik:
  1. A szállítási réteg viszi az adatfolyamokat és datagramokra tördeli azokat.
  2. Minden datagram átvitelre kerül az Interneten, esetleg menet közben kisebb egységekre darabolva.
  3. A célgép hálózati rétege összeállítja az eredeti datagramot, majd átadja a szállítási rétegének.
  4. A célgép szállítási rétege beilleszti a datagramot a vételi folyamat bemeneti adatfolyamába.

HÁLÓZATI RÉTEG — CÍMZÉS

Az IP fejrésze

Az IP fejrésze

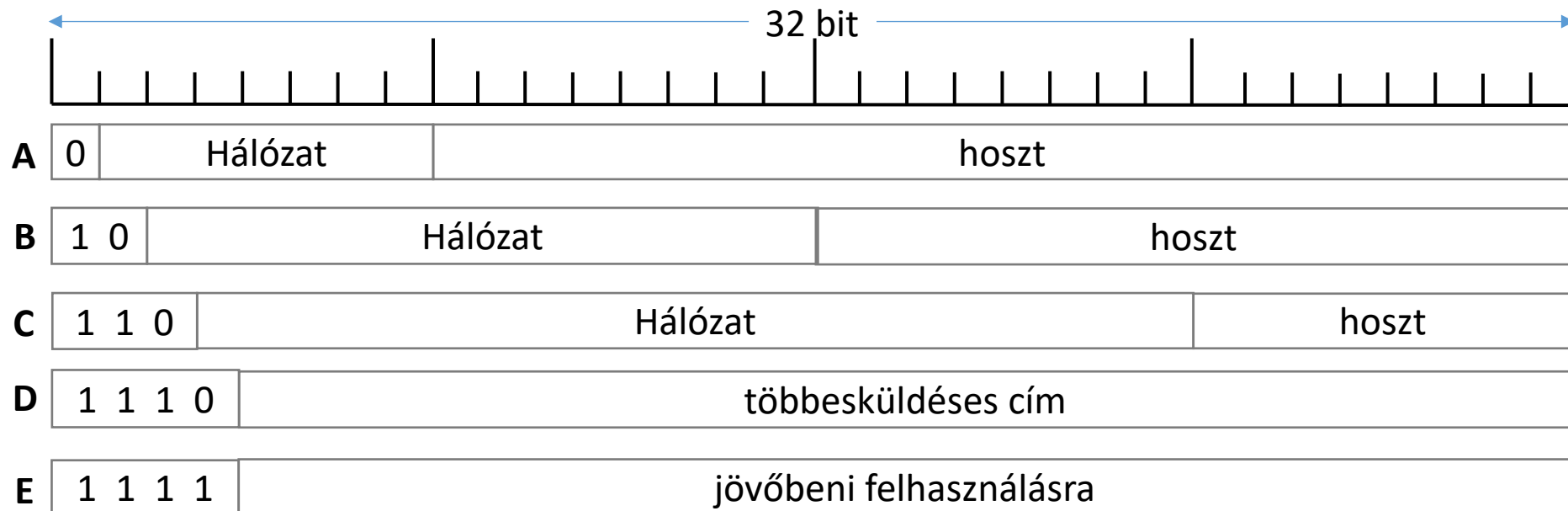
- **verzió:** IP melyik verzióját használja (jelenleg 4 és 6 közötti átmenet zajlik)
- **IHL:** a fejléc hosszát határozza meg 32-bites szavakban mérve, legkisebb értéke 5.
- **szolgálat típusa:** szolgálati osztályt jelöl (3-bites precedencia, 3 jelzőbit [D,T,R])
- **teljes hossz:** fejléc és adatrész együttes hossza bájtokban
- **azonosítás:** egy datagram minden darabja ugyanazt az *azonosítás* értéket hordozza.
- **DF:** „ne darabold” flag a router-eknek
- **MF:** „több darab” flag minden darabban be kell legyen állítva, kivéve az utolsót.
- **darabeltolás:** a darab helyét mutatja a datagramon belül. (elemi darab méret 8 bájt)

Az IP fejrésze

- **élettartam:** másodpercenként kellene csökkenteni a mező értékét, minden ugrásnál csökkentik eggyel az értékét
- **protokoll:** szállítási réteg protokolljának azonosítóját tartalmazza
- **ellenőrző összeg:** a router-eken belüli rossz memóriaszavak által előállított hibák kezelésére használt ellenőrző összeg a fejrészre, amelyet minden ugrásnál újra kell számolni
- **forrás cím és cél cím:** IP cím (később tárgyaljuk részletesen)
- **opciók:** következő verzió bővíthetősége miatt hagyták benne. Eredetileg 5 opció volt. (router-ek általában figyelmen kívül hagyják)

IP cím

- Minden hoszt és minden router az Interneten rendelkezik egy IP-címmel, amely a hálózat számát és a hoszt számát kódolja. (*egyedi kombináció*)
- 4 bájtban ábrázolják az IP-címet.
- Több évtizeden keresztül 5 osztályos címzést használtak: A, B, C, D és E.

IP cím

- Az IP-t pontokkal elválasztott decimális rendszerben írják. Például: *192.168.0.1*
- Van pár speciális cím. Lásd az alábbiakban.

0 0

Ez egy hoszt.

0..0	hoszt
------	-------

Ez egy hoszt ezen hálózaton.

1 1

Adatszórás a helyi hálózaton.

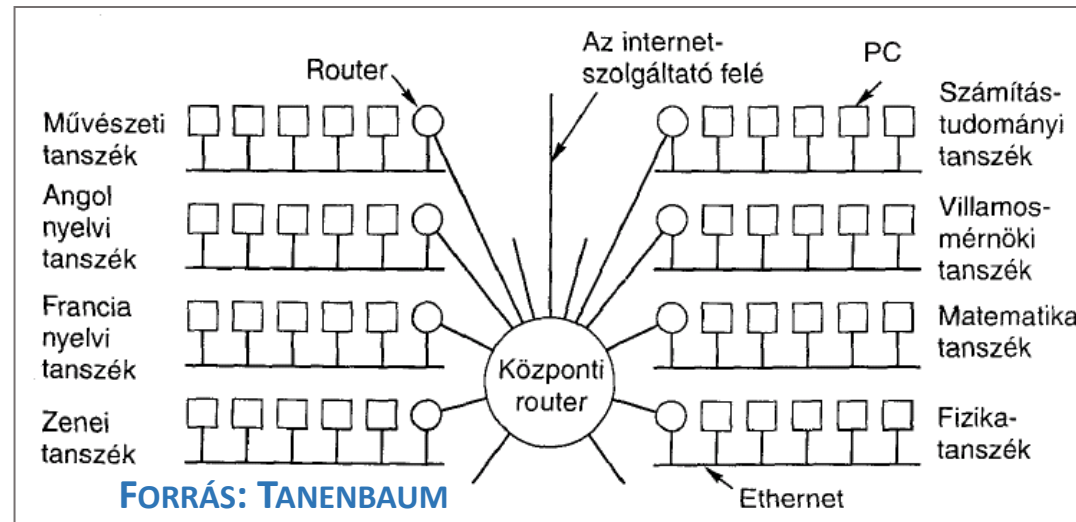
Hálózat	1..1
---------	------

Adatszórás egy távoli hálózaton.

0 1 1 1 1 1 1 1	(bármilyen)
-----------------	-------------

Visszacsatolás.

IP cím – alhálózatok

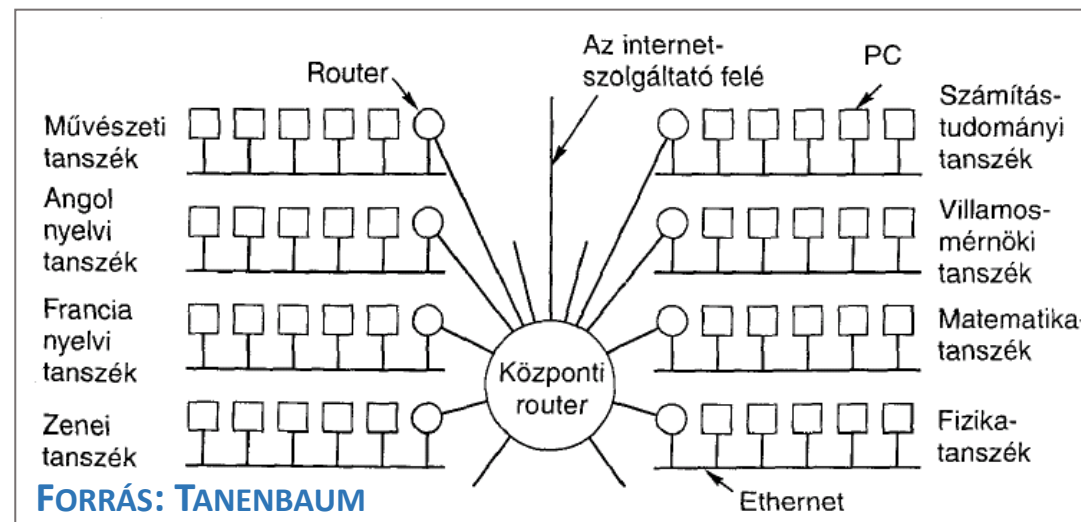

- Az azonos hálózatban lévő hosztok ugyanazzal a hálózatszámmal rendelkeznek.
- Egy hálózat belső felhasználás szempontjából több részre osztódhat, de a külvilág számára egyetlen hálózatként jelenik meg.
  - Alhálózat (avagy angolul *subnet*)

IP cím – alhálózatok

AZONOSÍTÁS

- alhálózati maszk (avagy angolul *subnet mask*) ismerete kell a routernek
  - Két féle jelölés *IP-cím jellegű* vagy *a fix pozíciók száma*.
- A forgalomirányító táblázatba a router-eknél (*hálózat,0*) és (*saját hálózat, hoszt*) alakú bejegyzések.
- Ha nincs találat, akkor az alapértelmezett router felé továbbítják a csomagot.

IP cím – CIDR

- IP címek gyorsan fogytak. 1996-ban kötötték be a 100.000-edik hálózatot.
  - Az osztályok használata sok címet elpazarolt. (B osztályú címek népszerűsége)
- **Megoldás:** osztályok nélküli környezetek közötti forgalomirányítás (CIDR).
  - Például 2000 cím igénylése esetén 2048 méretű blokk kiadása.
- Forgalomirányítás megbonyolódik:
  - Minden bejegyzés egy 32-bites maszkkal egészül ki.
  - Egy bejegyzés innentől egy hármassal jellemezhető: (*ip-cím, alhálózati maszk, kimeneti vonal*)
  - Új csomag esetén a cél címből kimaszkolják az alhálózati címet, és találat esetén a leghosszabb illeszkedés felé továbbítják.
- Túl sok bejegyzés keletkezik.
  - Csoportos bejegyzések használata.

CIDR címzés példa

Mi történik, ha a router egy 135.46.57.14 IP cím felé tartó csomagot kap?

/22-ES CÍM ESETÉN

10001011 00101110 00111001 00001110
AND 11111111 11111111 11111100 00000000
10001011 00101110 00111000 00000000

/23-ES CÍM ESETÉN

10001011 00101110 00111001 00001110
AND 11111111 11111111 11111110 00000000
10001011 00101110 00111000 00000000

Kimaszkolás eredménye

- Vagyis 135.46.56.0/22-as vagy 135.46.56.0/23-as bejegyzést kell találni, azaz jelen esetben a 0.interface felé történik a továbbítás.

Cím/maszk	Következő ugrás
135.46.56.0/22	0.interface
135.46.60.0/23	1.interface
192.53.40.0/23	1.router
Alapértelmezett	2.router

CIDR bejegyzés aggregálás példa

- Lehet-e csoportosítani a következő bejegyzéseket, ha feltesszük, hogy a *következő ugrás* mindegyiknél az *1.router*: 57.6.96.0/21, 57.6.104.0/21, 57.6.112.0/21, 57.6.120.0/21?

```
00111001 00000110 01100 000 00000000
00111001 00000110 01101 000 00000000
00111001 00000110 01110 000 00000000
00111001 00000110 01111 000 00000000
```

- Azaz az (57.6.96.0/19, 1.router) bejegyzés megfelelően csoportba fogja a 4 bejegyzést.

Forgalomirányítási tábla példa

Network Destination	Netmask	Gateway	Interface	Metric
0.0.0.0	0.0.0.0	192.168.0.1	192.168.0.100	10
127.0.0.0	255.0.0.0	127.0.0.1	127.0.0.1	1
192.168.0.0	255.255.255.0	192.168.0.100	192.168.0.100	10
192.168.0.100	255.255.255.255	127.0.0.1	127.0.0.1	10
192.168.0.255	255.255.255.255	192.168.0.100	192.168.0.100	10

NAT

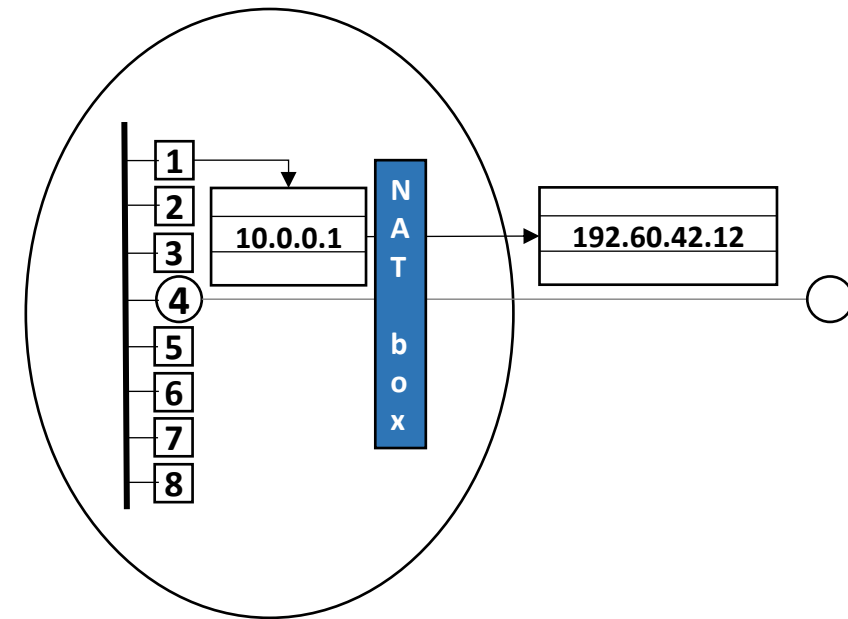
- Gyors javítás az IP címek elfogyásának problémájára. (hálózati címfordítás)

ALAPELVEK

- Az internet forgalomhoz minden cégnek egy vagy legalábbis kevés IP-címet adnak. A vállalaton belül minden számítógéphez egyedi IP-címet használnak a belső forgalomirányításra.
- A vállalaton kívüli csomagokban a címfordítást végzünk.
- 3 IP-címtartományt használunk:
  - 10.0.0.0/8, azaz 16 777 216 lehetséges hoszt;
  - 172.16.0.0/12, azaz 1 084 576 lehetséges hoszt;
  - 192.168.0.0/16, azaz 65 536 lehetséges hoszt;
- *NAT box* végzi a címfordítást

NAT

- Hogyan fogadja a választ?
  - A *port* mezők használata, ami mind a TCP, mind az UDP fejlécben van
  - Kimenő csomagnál egy mutatót tárolunk le, amit beírunk a *forrás port* mezőbe. 65536 bejegyzésből álló fordítási táblázatot kell a *NAT box*-nak kezelni.
  - A fordítási táblázatban benne van az eredeti IP és forrás port.
- **Ellenérvek:** sérti az IP architekturális modelljét, összeköttetés alapú hálózatot képez, rétegmodell alapelveit sérti, kötöttség a TCP és UDP fejléchez, szöveg törzsében is lehet az IP, szűkös port tartomány

Vége

- Köszönöm a figyelmet!